

Paradigma v študenta osredinjenega študija – stara ideja v sodobni preobleki

Red. prof. dr. Marija Javornik

Oddelek za pedagogiko, Filozofska fakulteta UM

Izobraževanje v okviru Izpopolni UM

Maribor, 24. 10. 2025

Dobrodošli

Cilj: razumeti in kritično ovrednotiti paradigmo v študenta osrednjenega študija.

Način dela: kratke razlage + praktične vaje + diskusije.

Dogovor: sproščeno, aktivno sodelovanje, varno okolje.

Struktura delavnice

1. Uvod in ogrevanje.

2. Temeljne značilnosti paradigme.

3. Zgodovinske korenine in značilnosti paradigme.

4. Možnosti uveljavljanja tega pristopa na visokošolski ravni.

5. Refleksija.

6. Zaključek.

Interaktivna vaja

Kaj si predstavljate pod «v študenta osredinjen študij«?

Interaktivna vaja

Katera izmed naslednjih trditev se vam zdi bližje vašemu razumevanju paradigme v študenta osredinjenega študija?

- A) Študent ima več svobode in izbire, učitelj pa se umakne.*
- B) Študent je bolj aktiven, učitelj pa usmerja in podpira učenje.*

Prvi sklop

Temeljne značilnosti paradigme v študenta osredinjen študij

Cilj sklopa: razumeti osnovna načela te paradigme kot temelje za nadaljnjo razpravo in prakso.

Kaj sploh pomeni v študenta osredinjen študij?

Zakaj ta paradigma ni (čisto) nova?

Kako se razlikuje od tradicionalnega modela?

Ključne značilnosti paradigme

Aktivno vključevanje študentov.

Razvoj kompetenc (ne le znanje).

Povratne informacije, refleksija, samoregulacija.

Lastništvo nad učenjem (prevzemanje odgovornosti).

Tradicionalni model poučevanja.

- Transmisija.
- Samo predavanja (“metodični konjički”).
- Študenti kot pasivni prejemniki informacij.
- Fokus na vsebini, predmetniku.

Paradigma v študenta osredinjenega študija.

- Učitelj kot mentor, sopotnik.
- Študent soustvarjalec znanja.
- Poudarek na procesih učenja, ne zgolj vsebini.
- Učenje kot interaktivni, avtentičen proces.
- Kombinacij učnih oblik in metod.

Zgodovinske korenine paradigme

Sokrat (5. st. pr. n. št.) – dialoški pristop, iskanje resnice skozi spraševanje, dvom in refleksijo, učitelj kot sopotnik.

J. A. Komensky (17. st.) – učiti skozi razumevanje.

J. J. Rousseau (18. st.) – naravna vzgoja: učitelj oblikuje okolje, učenec **sam odkriva znanje**

J. Dewey (19.-20. st.) – progresivna pedagogika, učenje skozi izkušnje in reševanje problemov, učitelj usmerjevalec.

Konstruktivizem (od 20. st. naprej) – znanje je konstruirano s pomočjo izkušenj, socialno učenje, vseživljenjsko učenje, kompetence.

Zmote v razumevanju te paradigme

Napačna predstava: ✘

- Študenti vedo, kaj je najbolje za njihovo učenje.

Dejansko pomeni: ✔

- Pogosto ne poznajo učinkovitih strategij učenja oziroma še niso razvili metakognitivnih spretnosti.

Zmote v razumevanju te paradigme

Napačna predstava: ✘

- Študent naj vse dela sam, učitelj je odveč.

Dejansko pomeni: ✔

- Učitelj je aktivni načrtovalec učenja, reflektivni spremljevalec procesa.

Zmote v razumevanju te paradigme

Napačna predstava: ✘

- Gre za opuščanje vsebine in znanja.

Dejansko pomeni: ✔

- Vsebina ostaja pomembna, a ni več cilj sama po sebi, je sredstvo za razvijanje kompetenc (kritično mišljenje, sodelovanje, samostojnost ...).

Zmote v razumevanju te paradigme

Napačna predstava: ✘

- Osredinjenost v študenta pomeni 'popuščanje', nižanje kriterijev.

Dejansko pomeni: ✔

- Ta pristop pomeni večjo zahtevnost vključuje višje kognitivne procese (analiza, sinteza, vrednotenje) in zahteva več samoiniciativnosti.

Zmote v razumevanju te paradigme

Napačna predstava: ✘

- Vse se vrti samo okrog interesov študenta.

Dejansko pomeni: ✔

- Interesi so uravnoveženi s cilji predmeta, stroke in družbe.

Zmote v razumevanju te paradigme

Napačna predstava:

- Študenti naj delajo samo v skupinah in projektih, predavanja so zastarela metoda.

Dejansko pomeni:

- Gre za dve izmed mnogih metod. Paradigma ne predpisuje ene metode.
- Raznolikost – glede na cilje.
- Prilagajanje potrebam študentov in okoliščinam.
- Predavanja omogočajo strukturiranost, sistematičnost, učinkovitost.

Pri metodah pomemben način izvedbe!

Zmote v razumevanju te paradigme

Napačna predstava:

- Paradigma možna samo pri visoko motiviranih študentih.

Dejansko pomeni:

- Možna pri vsakem študentu, če je proces načrtovan in prilagojen. Pomembna je diferenciacija, postopno uvajanje in podpora pri razvoju učnih spretnosti.

Interaktivna vaja

V kolikšni meri je vaša trenutna praksa skladna s to paradigmo?

- *Kako aktivni so vaši študenti pri študiju?*
- *Kdo "nosi" večino odgovornosti za učenje – vi ali študenti?*
- *Kako pogosto vključujete metode, ki razvijajo samostojnost, refleksijo in sodelovanje?*

Pogoji za uveljavljanje paradigme v prakso

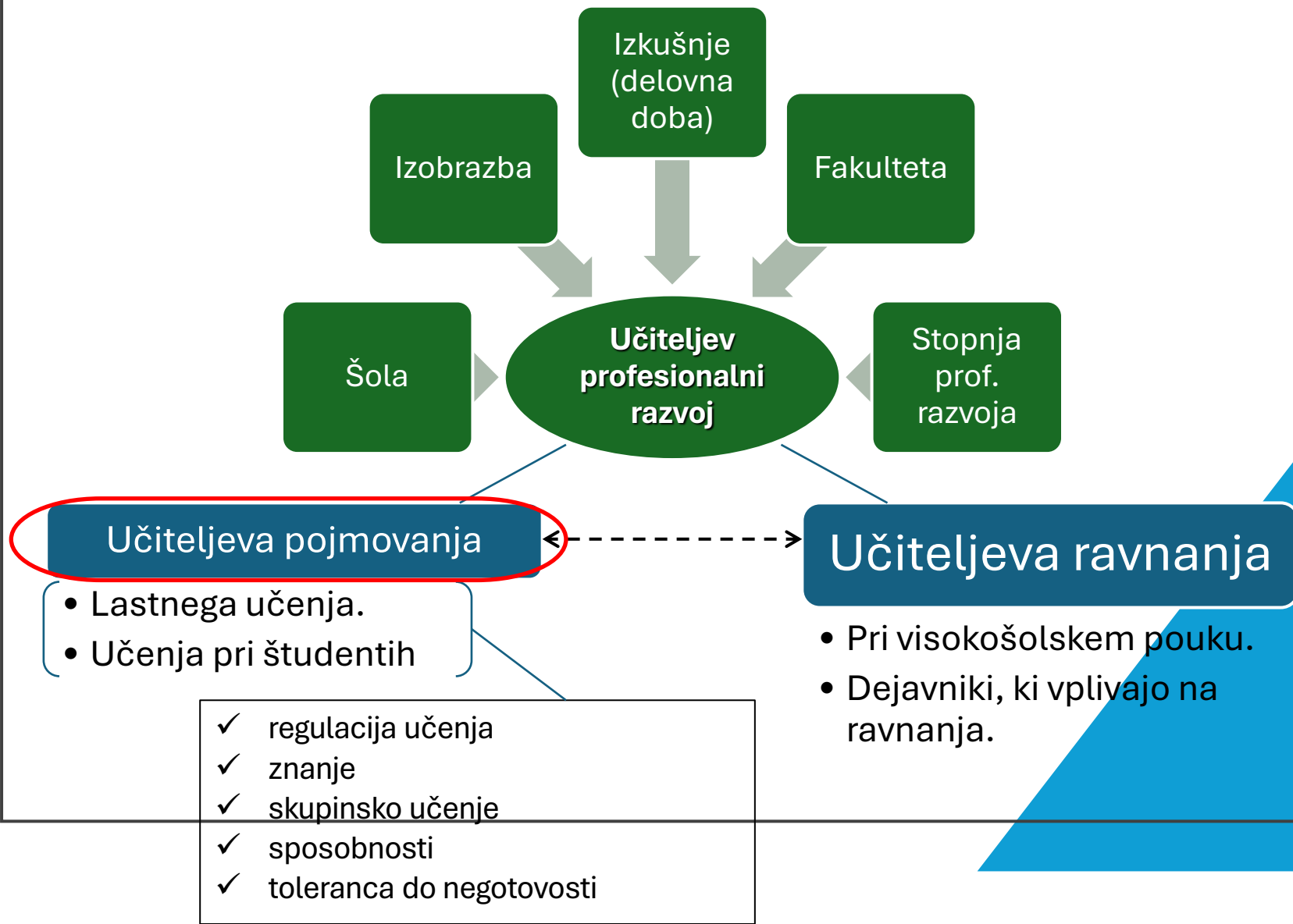
Pojmovanja/prepričanja učiteljev kot izhodišče spremembe.

- Kako oblikuje učne aktivnosti.
- Kako komunicira s študenti.
- Kaj šteje kot “dobro učenje“.

Usposabljanje za ravnanje v razredu/predavalnici.

- Načrtovanje aktivnih učnih okolij.
- Vodenje sodelovalnega učenja.
- Uporaba formativnega vrednotenja.
- Refleksija lastne prakse.

Empirične raziskave

Onion model (“učitelj kot čebula”), Korthagen, 2004

1. Okolje (*Environment*)

Kaj učitelja obdaja – pogoji in zunanji dejavniki (učni načrt, razpoložljivi čas, oprema, število študentov, pričakovanja vodstva, zakonodaja).

2. Vedenje (*Behaviour*)

Kaj učitelj počne – ravnanja v učilnici (kako razlaga, kako vodi diskusijo, kako reagira na vprašanja, kako daje povratno informacijo).

3. Kompetence (*Competencies*)

Kaj zna in zmore – znanja, veščine in sposobnosti (didaktične spretnosti, poznavanje predmetne vsebine, uporaba IKT, upravljanje skupine).

4. Prepričanja (*Beliefs*)

Kaj meni – o učenju, poučevanju, študentih, svoji vlogi (npr. »Študenti se najbolje učijo prek razlage«, »Ni moj problem, če se ne učijo«, »Moram nadzorovati učenje«).

5. Identiteta (*Identity*)

Kdo sem kot učitelj – poklicna samopodoba. (»Sem raziskovalec, ki tudi poučuje«, »Sem vodnik pri učenju«, »Sem avtoriteta v skupini«).

6. Poslanstvo (*Mission*)

Zakaj poučujem – osebni smisel in vizija. (»Želim spremeniti svet skozi izobraževanje«, »Verjamem v moč znanja«, »Moja vloga je opolnomočiti študente«).

Regulacija učenja (zunanja, notranja/samoregulacija)

- Študij je obveza za študente, zato lahko pričakujem težave pri motivaciji;
- Mislim, da študenti niso sposobni samostojno delati;
- Samo profesorjeva dolžnost je, da ocenjuje študentove študijske dosežke;
- Študij je najbolj uspešen oziroma učinkovit, če ga vodi profesor.
- Študenti zgubijo motivacijo, če jim je vse natančno vnaprej predstavljeno;
- Študenti so sposobni samostojno delati;
- Študenti so se naučili le polovico, če ne znajo svojih študijskih dosežkov tudi ovrednotiti;
- Študij je najbolj uspešen oziroma učinkovit, če iniciativo prevzamejo študenti.

Regulacija učenja (zunanja, notranja/samoregulacija)

- Rezultati raziskav s področja poučevanja in učenja se mi zdijo uporabni le, če jih lahko apliciram na konkreten primer.
- Največ se naučim, če imam natančna navodila.
- Pri delu najraje sledim navodilom, ki so jih pripravili eksperti.
- Priročniki za učitelje bi mi morali podati natančna navodila za delo, najbolje za vsako poglavje posebej.
- Rezultati raziskav s področja poučevanja in učenja se mi zdijo uporabni, če pridem ob njih do novih idej in mi dajo misliti.
- Največ se naučim, če moram sam, na podlagi lastnih izkušenj, ugotoviti, kako stvari delujejo.
- Načrt in način dela si najraje pripravim sam.
- Če je v priročnikih za profesorje podana glavna ideja, si lahko sam zamislim, kako bo potekalo delo.

Učiteljeva pojmovanja učenja pri lastnem učenju.

Pojmovanje znanja

- Študentom pri študiju najbolj pomagam tako, da jim zelo precizno zastavim naloge in jim tudi povem, kako naj jih rešijo;
- Pomembno je, da študenti znajo definicije na pamet;
- Pomembno je, da so študenti informirani o dejstvih in jih natančno poznajo;
- Mehanični, rutinski študij je najboljši način, da se študenti naučijo mojega predmeta.
- Študentom prepustim, da naloge rešujejo na način, ki si ga sami izberejo;
- Študenti morajo razumeti definicije;
- Pomembno je, da študenti razmišljajo o nekem problemu in podajajo svoje sodbe, mnenja;
- Uporabe znanja se ni mogoče naučiti z memoriranjem pravil in dejstev.

Pojmovanje znanja

- Dober profesor je tisti, ki obvlada vsebino predmeta, ki ga poučuje.
- Študij je prejetje odgovorov.
- Študij mi pomeni zapomnitev pojmov, principov, definicij.
- Pomembno je samo, da znamo pravilno odgovoriti na zastavljeno vprašanje, razmišljanje o vprašanju ni pomembno.
- Dober profesor je tisti, ki si želi nadaljnega razvoja svojih sposobnosti, spretnosti, učenja in osebne rasti.
- Študij je postavljanje vprašanj.
- Pri študiju je pomembno, da gledamo na stvari z različnih zornih kotov.
- Pomembno je, da študija snov poraja vprašanja, o katerih je mogoče razpravljati.

Pojmovanja sodelovalnega/individualnega učenja

- Ko študenti delajo v skupinah, se običajno naučijo napačne stvari drug od drugega;
- Metoda diskusije vzame preveč časa glede na svojo učinkovitost;
- Študenti se najbolje naučijo snovi, ko delajo individualno;
- Skupinsko delo je moteče, zmoti ustaljeno delo med študijskim procesom.
- Študenti se dosti naučijo s tem, ko razlagajo stvari drug drugemu;
- Ko študenti razpravljajo, vidijo učno snov z različnih perspektiv, vidikov;
- S skupinskim delom se študenti veliko naučijo drug od drugega;
- Študenti so uspešnejši, če učno snov obravnavajo s skupinskim delom.

Pojmovanja sodelovalnega/individualnega učenja

- Rešitev problema je običajno ena sama.
- Ne verjamem, da se lahko s skupinskim delom dosti naučim.
- Pomembno je, da vem, kako rešiti konkreten primer.
- Preko svojega študija sem se naučil(-a), kako moram delati, in to mi zadostuje.
- Različna mnenja, rešitve omogočajo globlji vpogled v stvari.
- Veliko se lahko naučim s primerjanjem različnih mnenj (konfrontacijo).
- Veliko se naučim, če opazujem, kako se drugi lotevajo reševanja nekega problema.
- Rad(-a) vidim, kako dela moj kolega (sodelavec).

Pojmovanja sposobnosti

- Od nekaterih študentov nikakor ne morem pričakovati napredka;
- Za slab uspeh nekega študenta so krive njegove omejene sposobnosti;
- Študentov med študijem ne morem osebno spreminjati;
- Neuspešen študent ostane neuspešen ne glede na to, kaj storim.
- Vsak študent lahko napreduje, postane bolj uspešen;
- Razloge za študentov neuspeh je mogoče odpraviti;
- Moja naloga je, da študentom pomagam razviti njihove potencialne;
- Študentom, ki dosegajo slabši uspeh, lahko pomagam.

Pojmovanja sposobnosti

- Z leti postaneš tako izkušen, da se ti ni potrebno več učiti.
- Dober profesor je dober že od začetka svoje kariere, slab bo vedno ostal takšen.
- Starega mačka ne moreš naučiti novih trikov.
- Ko profesor pridobi izkušnje, mu ni potrebno spreminjati svojega dela, dela lahko po ustaljenem vzorcu.
- Skozi celo svojo kariero se bom učil(-a).
- Profesor pri svojem delu napreduje, se spreminja, tudi osebnostno raste zaradi stalnega strokovnega izpopolnjevanja.
- Nikoli nisi prestar za učenje.
- Ko profesor pridobi izkušnje, še vedno neprestano spreminja svoje delo.

Toleranca do negotovosti

- Študentov ne soočam z resničnimi, vsakodnevnimi problemi, saj jih tako ali tako ne bi mogli rešiti in jih ne razumejo;
- Študentom dajem samo naloge, ki jih bodo brez težav razumeli;
- Napake in slabe ocene so za študente slaba novica, zato bi jih morali pred njimi obvarovati;
- Nesmiselno je soočati študente z različnimi pogledi na stvari.
- Pomembno je, da študente soočim tudi z resničnimi, vsakodnevnimi problemi;
- Študentom mora biti dovoljeno poskusiti stvari;
- Iz napak in slabih ocen se učimo, študentom pri tem pomagam;
- Študentom predstavim različne rešitve problema in razlage nekega pojava.

Toleranca do negotovosti

- Všeč mi je, če študenti z vprašanji nakažejo, da se proces odvija v smer, ki sem si jo zamislil.
- Potek dela imam natančno določen, nič ne prepustim naključju.
- Najraje imam, da se študijski proces odvija v smeri, ki sem jo navajen.
- Moti me, če študenti opazijo, da sem storil napako.
- Všeč mi je, ko študenti zastavljajo nenavadna vprašanja.
- Če je vse predvidljivo, je študijski proces dolgočasen.
- Rad preizkušam nove stvari, čeprav niso vedno uspešne.
- Ne moti me, če študenti opazijo mojo napako.

Interaktivna vaja

Kaj vas trenutno najbolj omejuje pri uresničevanju tega pristopa in kaj bi potrebovali?

Ovire za uveljavljanje paradigme

Neustrezno oblikovani študijski programi.

Množičnost študija.

Nezadostna podpora in svetovanje.

Nezadostno strokovno usposabljanje učiteljev.

Administrativne obremenitve.

Odpor študentov do aktivnega pristopa.

Kultura organizacije
in sistemske
značilnosti.

Študentsko
ocenjevanje
pedagoškega dela
učitelja.

Kultura organizacije in sistemske značilnosti

Učni proces kot (u)pravni postopek.

Učitelj izvrševalec navodil.

Regulacija poučevanja.

Administrativne obveznosti.

Individualizem in tekmovalnost.

👉 Rešitve?

Študentsko ocenjevanje pedagoškega dela učitelja

Subjektivnost in nepopolna reprezentativnost mnenj.

Pomanjkanje strokovnega nadzora.

Tveganje za nepošteno obravnavo učiteljev.

Možnost manipulacije z mnenji.

Zniževanje kriterijev. Kakovost?

👉 Rešitve?

Pogoji za uresničevanje paradigme

KAKŠNO PODPORO POTREBUJEM?

Čas za načrtovanje in prenovo učnih aktivnosti.

Dostop do izobraževanj in strokovna podpora.

Sodelovanje in izmenjava izkušenj s kolegi (učne skupnosti, mentorstva)

Povratne informacije o lastni praksi.

KAKŠNO PODPORO POTREBUJEM?

Dobra usposobljenost učitelja.

Spoštovanje stroke.

Osebnostna zrelost in pogum.

Medsebojno sodelovanje.

KAJ LAHKO NAREDIM KOT POSAMEZNIK?

1. Refleksija lastnih prepričanj in prakse.
(razmisli o svojih prepričanjih o svoji vlogi kot učitelju, o vlogi študenta, kaj je “dober študij”).

2. Majhni, a ciljno usmerjeni premiki v poučevanju. “Kaj lahko začnem delati drugače že jutri?”

3. Vzpostavljanje odnosa in dialoga s študenti. “Kako vključujem študente kot aktivne partnerje?”

4. Ohranjanje odprtosti za učenje. “Ali sem tudi sam učenec v tem procesu?”

5. Zavzemanje za spremembe znotraj institucije. “Kako lahko vplivam navzgor?”

👉 Interaktivna vaja

1. MOJA TRENUTNA PRAKSA

Razmislite in zapišite:

Kateri del vašega poučevanja že spodbuja aktivno vlogo študentov?

Kaj se v vaši praksi še vedno nagiba k "učitelju in vsebini osredinjenemu" pristopu?

Kako pogosto študentje pri vas:

- sprejemajo odločitve glede svojega učenja?
- sodelujejo pri oblikovanju poteka dela?
- prejmejo formativno (neocenjevalno) povratno informacijo?

2. MOJA PREPRIČANJA

Označite, katera trditev je vam bližja:

Trditev A	Trditev B
Učitelj mora predavati, ker drugače študenti ne bodo razumeli snovi.	Študenti se naučijo več, ko sami aktivno raziskujejo vsebino.
Vse študente je treba obravnavati enako.	Različni študenti potrebujejo različne pristope.
Odgovornost za učenje je predvsem na študentu.	Odgovornost za kakovostno učno izkušnjo nosimo vsi – tudi učitelj.

- Ali katero od mojih prepričanj ovira uvedbo v bolj študentu osredinjenega pristopa?

3. MOJE PRILOŽNOSTI ZA UKREPANJE

Kaj lahko naredim že v tem semestru?

Zapišite vsaj eno konkretno idejo za vsako področje spodaj:

metode poučevanja:
omogočim več
diskusije,

vključevanje
 študentov:
 povprašam jih po
 njihovih ciljih ...,

refleksija lastne
prakse: po srečanju
zapišem, kaj je
delovalo ...,

sodelovanje s kolegi
– izmenjava praks,
povabilo na
opazovanje ...

Evalvacija delavnice:

Kaj sem spoznal_a o sebi kot učitelju?

Kaj me je presenetilo ali posebej nagovorilo?

Kaj želim ohraniti ali preizkusiti v svoji praksi?

Kaj me še čaka?

Hvala za pozornost in sodelovanje!

